

Sygn. akt II KK 596/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Michał Laskowski (przewodniczący)

SSN Barbara Skoczowska

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

Protokolant Anna Janczak

po rozpoznaniu w dniu 16 marca 2022 r. na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
w sprawie M. S. uniewinnionego od zarzutu z art. 284 § 2 k.k.,
kasacji Prokuratora Generalnego na niekorzyść skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 16 marca 2021 r., sygn. akt V Ka (...),
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Ż.
z dnia 6 października 2020 r., sygn. akt II K (...),

**uchyla wyrok Sądu Okręgowego w P. w zaskarżonej części i
sprawę w tym zakresie przekazuje temu Sądowi do ponownego
rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Ż. wyrokiem z dnia 6 października 2020 r., sygn. akt II K (...), uniewinnił oskarżonego M. S. od zarzucanego aktem oskarżenia występku z art. 284 § 2 k.k., a na podstawie art. 632 pkt 2 k.p.k. kosztami procesu obciążył Skarb Państwa.

Wyrok ten zaskarżyli na niekorzyść oskarżonego Prokurator Rejonowy w Ż. oraz pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego I. S.A.

Po rozpoznaniu tych apelacji Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 16 marca 2021 r., sygn. akt V Ka (...), utrzymał w mocy zaskarżony wyrok. Ponadto, zasądził od skarżących - oskarżyciela posiłkowego I. S.A. oraz od Skarbu Państwa - Prokuratury Rejonowej w Ż. - na rzecz oskarżonego M. S. zwrot kosztów obrony w postępowaniu odwoławczym w częściach równych, to jest w kwotach po 420 zł; kosztami sądowymi za postępowanie odwoławcze obciążył w częściach równych oskarżyciela posiłkowego i oskarżyciela publicznego, w tym oskarżyciela posiłkowego w kwocie 110 zł (w tym 100 zł opłaty).

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wniósł na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. Prokurator Generalny na niekorzyść oskarżonego M. S., zaskarżając orzeczenie w zakresie rozstrzygnięć dotyczących zwrotu kosztów obrony oraz kosztów sądowych (pkt 2 i 3 części dyspozytywnej wyroku).

Autor kasacji zarzucił na podstawie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. i art. 537 § 1 i 2 k.p.k. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa, tj. art. 636 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 633 k.p.k. i art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych, polegające na wydaniu wadliwego orzeczenia o kosztach procesu w postępowaniu odwoławczym, w sytuacji nieuwzględnienia apelacji wniesionych na niekorzyść oskarżonego przez oskarżyciela publicznego i oskarżyciela posiłkowego od wyroku Sądu Rejonowego w Ż. z dnia 6 października 2020 r., sygn. akt II K (...), uniewinniającego M. S. od popełnienia zarzucanego czynu, poprzez zasądzenie od oskarżyciela posiłkowego i Skarbu Państwa - Prokuratury Rejonowej w Ż. zwrotu w częściach równych kosztów obrony w postępowaniu odwoławczym oraz obciążenie kosztami sądowymi za postępowanie przed Sądem II instancji w częściach równych oskarżyciela posiłkowego, któremu wymierzono również opłatę w wysokości 100 zł i oskarżyciela publicznego, podczas gdy rezultaty należyście przeprowadzonej wykładni powołanych na wstępie przepisów, odczytywanych w powiązaniu z treścią § 102 ust. 2 - 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. - Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (j.t. Dz. U. z 2017 r., poz. 1206 z późn. zm.), winny prowadzić Sąd *ad*

quem do konstatacji, że *statio fisci* Skarbu Państwa, zobowiązanym do poniesienia kosztów procesu, jest organ wydający orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, a wskazanie Prokuratury Rejonowej w Ż., która dodatkowo nie jest także dysponentem środków budżetu państwa i w konsekwencji *statio fisci* Skarbu Państwa, jako podmiotu zobowiązanego do zwrotu tych kosztów, jest błędne, a nadto, iż w wypadku nieuwzględnienia apelacji od wyroku uniewinniającego wniesionych przez prokuratora, jak i oskarżyciela posiłkowego, brak jest podstaw do wymierzenia ubocznemu oskarżycielowi opłaty za postępowanie odwoławcze.

Formułując powyższy zarzut Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w P. w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się być w sposób oczywisty zasadna, co umożliwiałoby jej rozpoznanie w trybie art. 535 § 5 k.p.k. i uwzględnienie na posiedzeniu w całości. Słusznie skarżący podnosi, że Sąd odwoławczy orzekł o kosztach sądowych niezgodnie z obowiązującymi przepisami, tj. art. 636 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 633 k.p.k. i art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (j.t. Dz.U. z 1983 r., Nr 49, poz. 223 ze zm.).

Zgodnie z art. 636 § 1 k.p.k., w sprawach z oskarżenia publicznego, w razie nieuwzględnienia środka odwoławczego, wniesionego wyłącznie przez oskarżonego lub oskarżyciela posiłkowego, koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi na ogólnych zasadach ten, kto wniósł środek odwoławczy, a jeżeli środek ten pochodzi wyłącznie od oskarżyciela publicznego - koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi Skarb Państwa. Odmienne natomiast kształtuje się sytuacja w zakresie obowiązku ponoszenia kosztów procesu za postępowanie odwoławcze w sprawach z oskarżenia publicznego w wypadku nieuwzględnienia środka odwoławczego wniesionego wyłącznie przez oskarżonego lub oskarżyciela posiłkowego. W tym wypadku, ustawa reguluje to inaczej w rozumieniu art. 632 k.p.k., o czym przekonuje treść art. 636 § 1 k.p.k. Zgodnie z tym przepisem koszty te ponosi na ogólnych zasadach ten, kto wniósł środek odwoławczy, który okazał się nieskuteczny (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2021 r., I KO 45/20, LEX nr 3169001*). Z kolei według

art. 632 pkt 2 k.p.k., jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania w sprawach z oskarżenia publicznego, koszty procesu - co do zasady - ponosi Skarb Państwa (z wyjątkami wskazanymi w przepisie). Zatem, również w postępowaniu odwoławczym, jeżeli środek odwoławczy pochodzi wyłącznie od oskarżyciela publicznego - koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi Skarb Państwa. Natomiast z paragrafu 2 art. 636 k.p.k. wynika, że w razie nieuwzględnienia środków odwoławczych wniesionych przez co najmniej dwa uprawnione podmioty, stosuje się odpowiednio art. 633 k.p.k., który stanowi, iż koszty procesu przypadające od kilku oskarżonych lub oskarżycieli prywatnych albo posiłkowych, jak również od oskarżonych i oskarżycieli, sąd zasądza od każdego z nich według zasad słuszności, mając w szczególności na względzie koszty związane ze sprawą każdego z nich.

Rozważając z osobna zobowiązanie do poniesienia kosztów przez każdy z apelujących podmiotów, nie może ulegać wątpliwości, że w sprawach z oskarżenia publicznego, w razie nieuwzględnienia środka odwoławczego, który pochodzi od oskarżyciela publicznego, koszty procesu za postępowanie odwoławcze (w świetle art. 637a k.p.k. również za postępowanie kasacyjne) ponosi w tej części Skarb Państwa (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2021 r., V KK 27/19, LEX nr 3119729*). Jak sprecyzował Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 4 października 2002 r., w sprawie V KKN 197/01 (LEX nr 56828) - „Adresatem roszczenia jest Skarb Państwa, a w jego imieniu występuje ten organ procesowy, który wydał orzeczenie kończące postępowanie w sprawie. Za niewłaściwą więc uznać należy praktykę zamieszczania w orzeczeniu o zasądzeniu kosztów od Skarbu Państwa sformułowań typu: <<kasa sądu, Prokurator Rejonowy w (...)>>, itp. Kwestią techniczną etapu wykonania orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu winno być wystawienie odpowiedniego dokumentu księgowego wskazującego sposób realizacji świadczenia pieniężnego, którego wysokość określono w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie lub w orzeczeniu wydanym w trybie art. 626 § 2 k.p.k.”.

Tak kształtuje się sytuacja w zakresie obowiązku ponoszenia kosztów procesu za postępowanie odwoławcze w sprawach z oskarżenia publicznego w wypadku nieuwzględnienia środka odwoławczego wniesionego wyłącznie przez

jeden podmiot. Art. 633 k.p.k. zmienia te zasady w sytuacji, gdy środek odwoławczy wniósł więcej niż jeden podmiot, a wszystkie wniesione środki okazały się nieskuteczne. Taka właśnie sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie. W podobnych okolicznościach faktycznych, chociaż na gruncie poprzedniego stanu prawnego, Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 18 lipca 1979 r., w sprawie VI KZP 14/79 (OSNKW 1979, z. 10, poz. 101), stwierdził, że „W wypadku nieuwzględnienia rewizji od wyroku uniewinniającego wniesionych zarówno przez prokuratora, jak i oskarżyciela posiłkowego, koszty postępowania odwoławczego związane z rewizją prokuratora ponosi Skarb Państwa, a w części związanej z rewizją oskarżyciela posiłkowego kosztami tymi obciąża się oskarżyciela posiłkowego”. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę akceptuje to stanowisko i nie znajduje podstaw do odstąpienia od niego.

Co więcej, przepis art. 636 § 1 k.p.k. stanowi wyraźnie, że w razie wniesienia środka wyłącznie przez oskarżyciela posiłkowego, koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi na ogólnych zasadach ten, kto wniósł środek odwoławczy. Przepis ten nie ma więc również zastosowania w przypadku nieuwzględnienia środków odwoławczych wniesionych przez co najmniej dwóch oskarżonych lub oskarżycieli posiłkowych. W tej sytuacji będzie miał zastosowanie § 2 omawianego przepisu, który odsyła do odpowiedniego stosowania art. 633 k.p.k., tj. zasad słuszności, według których powinny być rozliczone koszty procesu przypadające od kilku oskarżonych lub oskarżycieli. W przypadku gdy nie zostanie uwzględniony środek odwoławczy wniesiony przez oskarżyciela publicznego, przy czym nie będzie to jedyny nieuwzględniony środek odwoławczy, kierując się zasadą słuszności wynikającą z treści art. 633 k.p.k., należy kosztami procesu za postępowanie odwoławcze w części dotyczącej apelacji oskarżyciela publicznego obciążyć Skarb Państwa, lecz nie konkretną jednostkę prokuratury, a w zakresie dotyczącym środka odwoławczego pochodzącego od oskarżyciela posiłkowego, obciążyć tego oskarżyciela.

Należało także podzielić zarzut skarżącego, że Sąd odwoławczy rażąco naruszył przepis art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych. Problem dotyczący obowiązku wymierzenia oskarżycielowi posiłkowemu opłaty przewidzianej w tym przepisie ulega rozwiązaniu w zależności

od przyjęcia założenia, czy przepis ten potraktować jako samodzielną podstawę prawną do wymierzenia tej opłaty, a więc niezależnie od uregulowania zawartego w art. 13 ust. 1 w/w ustawy, czy też interpretować go łącznie z treścią tego przepisu.

Kwestia ta została wyjaśniona jednoznacznie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który to Sąd stwierdził, że opłatę przewidzianą w art. 13 ust. 2 cytowanej ustawy sąd odwoławczy wymierza jedynie wtedy, gdy nie został uwzględniony środek odwoławczy wniesiony wyłącznie przez oskarżyciela posiłkowego, a więc nie wtedy, gdy obok apelacji tego oskarżyciela wniesiona była apelacja także przez prokuratora. W podsumowaniu tych uwag należy stwierdzić, że w razie nieuwzględnienia apelacji od wyroku uniewinniającego wniesionych zarówno przez prokuratora, jak i oskarżyciela posiłkowego, koszty postępowania odwoławczego związane z apelacją prokuratora ponosi Skarb Państwa, a w części związanej z apelacją oskarżyciela posiłkowego kosztami tymi obciąża się oskarżyciela posiłkowego. Natomiast oskarżycielowi posiłkowemu nie wymierza się wówczas opłaty przewidzianej w art. 13 ust. 2 ustawy o opłatach w sprawach karnych (*por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 1979 r., VI KZP 14/79, OSNKW 1979, z. 10, poz. 101; wyrok SN z dnia 5 października 1977 r., OSNKW 1977, z. 12, poz. 143*).

W konsekwencji uprawnione jest stwierdzenie, że Sąd drugiej instancji w sposób rażący naruszył przepisy prawa wskazane w kasacji przez Prokuratora Generalnego. W rezultacie więc, Sąd Najwyższy na mocy art. 537 § 2 k.p.k. uchylił wyrok Sądu odwoławczego w zaskarżonym zakresie i sprawę w tej części przekazał Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania, w toku którego Sąd ten właściwie rozstrzygnie problem związany z kosztami sądowymi oraz kosztami obrony.